ISSN: 1302-2423

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

The Social Sciences Review of the Faculty of Sciences and Letters
Universty of Uludağ

SAYI: 22 CİLT: 22 YIL: 13 2012/1

Uludağ Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Adına Sahibi : Prof. Dr. İ. Naci CANGÜL

Yazı İşleri Sorumlusu: **:** Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

Yayın Kurulu:

Prof. Dr. Coşkun AK
Prof. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN
Prof. Dr. Yusuf OĞUZOĞLU
Prof. Dr. Fügen BERKAY
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN
Prof. Dr. Ersin Kuşdil

Bu Sayının Hakem Kurulu

Prof. Dr. Ali Akar (Muğla Üniv.)
Prof. Dr. Reşat Öngören (İstanbul Üniv.)
Prof. Dr. Mehmet Aça (Balıkesir Üniv.)
Prof. Dr. Bilal Kemikli (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. Muammer Demirel (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. İsmail H. Aksoyak (Gazi Üniv.)
Prof. Dr. Mustafa Şahin (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. Mustafa Öztürk (Fırat Üniv.)
Prof. Dr. Kerime Üstünova (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. Özer Ergenç (Bilkent Üniv.)
Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu (Uludağ Üniv.)
Prof. Dr. Saime Yüceer (Uludağ Üniv.)
Doç. Dr. Gürcan Polat (Ege Üniv.)
Doç. Dr. H. Emre Bağçe (Kocaeli Üniv.)
Doç. Dr. Nurcan Abacı (Uludağ Üniv.)
Doç. Dr. Bahri Ata (Gazi Üniv.)
Doç. Dr. Hülya Taş (Ankara Üniv.)
Yrd.Doç. Dr. Bünyamin Bezci (Sakarya Üniv.)
Yrd.Doç. Dr. Hülya Taş (Uludağ Üniv.)

Ulusal hakemli dergi niteliğinde olup yılda iki kez yayımlanan Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi ilk sayısından itibaren Index Islamicus tarafından taranmaktadır.

ISSN 1302-2423

Yazışma Adresi:
Uludağ Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
16059 Görükle / BURSA
e-mail: sbd@uludag.edu.tr
www20.uludag.edu.tr/~sbd

Dizgi – Baskı:
Uludağ Üniversitesi
Basımevi Müdürlüğü
16059 Görükle/BURSA
Tel & Fax: 2940531
e-mail: uumatbaa@uludag.edu.tr

İÇİNDEKİLER

Sayfa

1. 19. Yüzyıl Başlarında Bursa'da Âyanlık ve Âyanlık Mücadelesi
   Nilüfer ALKAN GÜNAY ***1***
2. Emir Sultan (Mehmed El-Buhârî) Vakfı'nın Mali Tarihi (1608-1634)
   Kayhan ORBAY ***23***
3. Gazzîzâde Abdüllatif'in Kaleminden Bursa Dergâhları
   Hasan Basri ÖCALAN ***43***
4. Balkan Paktı (1934) ve Dışarıdaki Yansımaları
   Buket ÖNAL, Mehlika Özlem ULTAN ***65***
5. Sosyal Ağların Karşılaştırılması: İnegöl'ün Yerli ve Göçmen Kadınları
   Ayşenur BİLGE ZAFER ***85***
6. Bergama Yöresi Yörük Ağızlarında Şimdiki Zaman
   Fatma Sibel BAYRAKTAR ***103***
7. Kadın İcracılar Bağlamında Balıkesir Düğün Törenlerinde Mani İcrası
   Mehmet Ali YOLCU ***113***
8. 19. Yüzyıl Bursa Kültürünü Besleyen Fevâ'id Gazetesinin Nüsha-i Güzîde'si
   İbrahim İmran ÖZTAHTALI, Cansu ERTUĞRUL ***133***
9. Hierapolis Phrygia: Kuruluşundan Selçuk Dönemine
   Güven GÜMGÜM ***149***
10. Alfred Adler'in Kişilik Kuramı'nın Demokrasi Düşüncesi Açısından Önemi
    Semih EKER ***157***

U.Ü. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
Yıl: 13, Sayı: 22, 2012/1

KADIN İCRACILAR BAĞLAMINDA BALIKESİR DÜĞÜN TÖRENLERİNDE MANİ İCRASI

Mehmet Ali YOLCU[1]

ÖZET

Mani, Türkçenin kullanıldığı hemen her coğrafyada var olan en yaygın halk şiiridir. Çeşitli Türk şivelerinde ve ağızlarında farklı adlarla varlığını sürdürmektedir. Bu yaygınlığından dolayı maniler, kendine özgü icra geleneği oluşturmuş ender türlerden biridir.

Balıkesir'de mani söyleme geleneği, halkın deneyimlerinden etkilenerek biçimlenmiş, belirli kurallarıyla kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşmıştır. Bu gelenek içinde düğün törenleri önemli bir yer tutmaktadır.

Bu yazı, halkbilimi alan araştırması yöntemlerine bağlı olarak derlenmiş malzeme üzerinde yapılan incelemeye dayanmaktadır. Ayrıca Performans Teori'nin temel yaklaşımlarına göre, Balıkesir'deki düğün törenleri bağlamında kadın icracıların mani söylemesi, çeşitli öğeleriyle birlikte tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Mani, Türk Halk Şiiri, Mani İcrası, Düğün Törenleri, Balıkesir.*

ABSTRACT

Mani Performing In Balıkesir Wedding Ceremonıes Context Of Woman Performers

Mani is the most common folk poem used nearly in every geographical region where Turkish is spoken. It keeps its existence in various Turkish dialects and

[1] Dr. Mehmet Ali Yolcu, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, Balıkesir. mehmetaliyolcu@gmail.com

accents in different names. Because of that commonness, manis are one of the rare kinds that formed its original performing tradition.

The tradition of performing manis in Balıkesir, with distinctive rules depending on folks' experiences, has reached today. Wedding ceremonies are important in this tratidion.

This article is based on analysis that was compiled materials due to methods of folklore field research. In this article, according to Performance Theory's fundamental approaches, performing manis of female in Balıkesir wedding ceremonies are going to be argued with its various components.

Key Words: *Mani, Turkish Folk Poem, Mani Performance, Wedding Ceremonies, Balikesir.*

Giriş

Bellekte kalıcılığı ve kullanıldığı alanın genişliğinden dolayı maniler, halk kültürü içerisinde kendisine geniş yer bulmuştur. Mani, Türkçenin kullanıldığı hemen her coğrafyada var olan en yaygın halk şiiridir.

Türkiye'de yaygın olarak *mani* adı kullanılmasına karşılık, bazı bölgelerde bu adlandırma değişmektedir. İç ve Batı Anadolu ile İstanbul ve Rumeli'de *mani*, Eskişehir'de yaşayan Tatarlar ve Kazan Türkleri arasında *çın* ya da *şın* (Emeksiz, 2003: 4); Doğu Karadeniz'de *karşı-beri* (Gözaydın, 1989: 3); Çanakkale'de *metel* (Yılmaz, 2008: 144); Denizli'de *mana, deyişleme*; Kars'ta *meni*; Erzincan'da *ficek*; Doğu Anadolu'da halk hikâyelerinin icrası sırasında söylenen türkü bendleri arasında okunanlara *pişrevi* denilmektedir (Kaya, 1999: 10). Urfa'da kadınlar tarafından okunanlara *me'ani*, erkekler tarafından okunanlara *hoyrat* (Terzibaşı, 1975: 42) denilirken; *beyit, destan, tekerleme* adlandırmaları da çoğunlukla mahalle bekçilerinin icra ettikleri manileri karşılamak üzere kullanılmıştır (Tezel, 1941: 446). *Mantuhar* İstanbul, *martifal* Manastır Türkleri arasında Hıdrellez'de söylenen manilerde kullanılan adlardandır. Evliya Çelebi de *mani* karşılığı olarak *beyit* sözcüğünü kullanmıştır (Emeksiz, 2003: 4-5). L. Sami Akalın ve Esma Şimşek (2003: 257), maniye Kemaliye-Eğin'de, *alagözlü, alagözlüm, kömürgözlüm;* Anadolu ağızlarında, *akışta, arandak, aşule, aytipa, balaz, bolaz, bozlak, deyiş, deyişme, deyişet, teyiş, dönderme, dörtleme, esevele (düğün manisi) karşıberi, karşılama, kaşka, kımıl, martaval (Hıdırellez manisi), maya, peşrevi, söyleme, söz, türkü (atma türkü, sayacı türküsü)* denildiğini bildirmiştir.

Mani, çeşitli Türk şivelerinde de farklı adlarla varlığını sürdürmektedir[2]. Bu yaygınlığından dolayı maniler, kendine özgü icra geleneği oluşturmuş ender türlerden biridir.

Kuramsal Çerçeve

Bu yazıda *Performans Teori'*nin temel yaklaşımlarına göre, Balıkesir'deki düğün törenleri bağlamında kadın icracıların mani söylemesi, çeşitli öğeleriyle birlikte tartışılacaktır.

1970'li yıllarda ortaya çıkan *Performans Teori*; *gösterimci, bağlamsal* ve *icracı kuram* diye Türkçeye çevrilmektedir. *Performans* kavramı, *icra* ya da *gösterim* anlamında folklorun işlevselliğini öne çıkaran tüm yaklaşımları bünyesinde toplayan bir terim olarak da tanımlanabilir.

Özkul Çobanoğlu'nun aktardığı bilgilere göre (2002: 238), 19. yüzyılda ileri sürülen folklor kuramları, *art-süremli (diachronic)* olmalarının yanı sıra, geçmişi yeniden kurmaya yönelik ve ele alınan folklor mahsulünün ne kadar eski olduğu ve ne zaman, nerede ortaya çıktığını ortaya koymayı hedefleyen paradigmalara sahip olmuşlardır. 20. yüzyılda ise ele alınan folklor mahsulünün muhtemel kaynağını ortaya koymaktan ziyade onun yapısının, muhteva ve stilistik özelliklerinin ne olduğu ile icra halinde bulunduğu sosyo-kültürel bağlamda ne iş gördüğü, icracının dinleyicilerle olan etkileşimi ve bu etkileşimin icra edilen geleneksel anlatının tür ve şekil başta olmak üzere; icrasına, yapısına ve işlevine tesirlerinin araştırılması ön plana çıkmıştır.

---

[2] Mani, Türk Cumhuriyetleri ile Türk toplulukları arasında lehçe, bölge ve boy ayrılıklarından dolayı başka başka isimlerle anılmaktadır. Mani, Azerbaycan Türkçesinde *bayatı*; Başkurt Türkçesinde *şiğir törö*; Kazak Türkçesinde *öleñ türü*; Kırgız Türkçesinde *tört sap*; Özbek Türkçesinde *törtlik (halk şéri);* Tatar Türkçesinde *şiğir töri*; Türkmen Türkçesinde *rubayı, rubağı*; Uygur Türkçesinde *törtlik* şeklinde ifade edilmektedir (Kültür Bakanlığı, 1991: 558-559). *Türkçe-Yakutça Sözlük*'te *mani* kelimesi karşılığında *mehey, mohol* (Vasiliev, 1995: 198); *Karaçay Lehçesi Sözlüğü*'nde *ınar* (Pröhle, 1991: 41); *Gagauz Türkçesinin Sözlüğü*'nde *maani* (Gaydarci, Koltsa, Pokrovskaya ve Tukan, 1991: 171); *Kırgız Sözlüğü*'nde *maana* (Yudahin, 1994: 548) kelimesi geçmektedir. Kıbrıs'ta ise mani terimine karşılık olarak *mâni*, bazı bölgelerdeyse *mâne* kullanılmaktadır. 1974 öncesinde Türk-Rum nüfusunun karma olarak yaşadığı yerlerde ise *çatista* kavramı mani yerine kullanılmıştır (Yorgancıoğlu, 2003: 59). Kaya'nın Azerbaycanlı folklorcu Paşa Efendiyev ve *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*'nden aktardığı bilgilere göre mani, Azerbaycan'ın değişik yörelerinde *bayatı, mani, meni, mahnı, mahna*; Başkurt Türklerinde *şiğir törö*; Irak Türklerinde *hoyrat, horyat, koyrat, koryat*; Kırım Türklerinde *çıng, çinik, çinig*; Kazan ve Güney Kırım'da *cır*; Özbeklerde *koşuk, aşule, törtlik*; Kırgızlarda *tört sap*; Kazaklarda *aytıspa, gayım öleng, ölen türü*; Tatarlarda *şiğir töri*; Nogaylarda *şın, çın*; Türkmenlerde *rubayı, rubağı*; Uygurlarda *törtlik* ve Yugoslavya Prizren Türklerinde *martifal* olarak adlandırılır (Kaya, 1999: 10).

Çobanoğlu'na göre (2000: 42), yeni halk bilimi anlayışı ya da *Performans Teori*'ye kadar yaygın halk bilimi anlayışı olan ve folkloru bir *şey*, bir nesne, bir unsur, tamamlanmış bir ürün olarak düşünüp folklor unsuru ya da şeyi üzerine çalışmak, *Performans Teori'*yle birlikte, folkloru bir olay olarak canlı bir icra ya da yapılan ve gerçekleşen bir süreç olarak düşünen ve ele alan yeni bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu anlayış içinde sözlü anlatım bir sosyal olaydır ve teatral anlamda bir icra ya da performans olan bu sosyal olay, üç temel unsurdan, anlatan, dinleyen ve anlatılan geleneksel anlatıdan oluşmaktadır. Günümüzde halk bilimciler, sözlü halk bilimi unsurlarını anlatılan geleneksel anlatı etrafında onu anlatan ve dinleyen tarafların oluşturduğu bir sosyal olay, bir gösterim bir başka ifadeyle icra olarak ele almaktadırlar. Bir başka ifadeyle bir folklor olayının icrası söz konusu üç unsurdan oluşmaktadır.

Metin Ekici, Dundes'tan aktardığı bilgilerden hareketle (2004: 124), metnin nakledilebileceğini ya da bir toplumdan başka bir topluma aktarılabilir olduğunu, ancak *sözel doku*nun aktarılmasının imkânsızlığını belirttikten sonra, sosyal bağlamın ise her yaratmada değişken olduğunu, dolayısıyla bağlamın hiçbir zaman aynı kalamayacağını belirtir. Buna göre bir metni doğru değerlendirebilmek için bu metnin nasıl bir *sözel doku* ve nasıl bir sosyal bağlamda yaratıldığını bilmek gerekmektedir. Aksi takdirde bir metin üzerinde yapılacak değerlendirmelerin çoğu, bizim kendi anlayışımız ve değerlendirme sırasında içinde bulunduğumuz bağlam ve kendi bilgi birikimimiz ve geçmişimizle ilgili özelliklere bağlı olan sübjektif bir değerlendirmeden öteye gitmeyecektir.

Ekici'ye göre (1998: 26-27), sosyal çevre ve şartlar (kontekst) halk biliminin (folklorun) tarifi için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu gibi, halk edebiyatı türlerinin tarifinde ve de herhangi bir metnin incelenmesinde metnin kendisi kadar önemlidir. Halk bilgisini *"*belli bir sanat özelliği olan ve estetik kaygı taşıyan iletişime ait sosyal bir hadise sonunda ortaya konulan yaratma" olarak tarif edersek, bu *yaratma*yı oluşturan şartların ve çevrenin ne olduğunu da kaydetmek zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Araştırma Bölgesi ve Yöntem

Konuya ilişkin malzemenin derlenmesinde alan sınırlaması, Balıkesir ilidir. Bu çalışmada, tespit ve tahlillerde kullanılan malzemenin derlenmesi için kaynak kişiler, yaş açısından farklılık arz eden 18 kişi ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmanın metinlere yer verilen kısımlarında kaynak kişiler (K) kısaltması kullanılarak numaralandırılmıştır.

Derlenen metinlerin ağız özellikleri korunmamıştır. Metinler ve derlenen diğer bilgiler, standart Türkçe ile yazıya geçirilmiştir. Ancak manide uyak, durak ya da ölçüyü etkileyen bir durum söz konusuysa, maniler yazıya geçirilirken ağız özelliği aynen korunmuştur.

Balıkesir'de mani söyleme geleneğinin canlı olarak sürdürülmekte olduğu temel varsayımdır. Balıkesir ili genelinde köylerin çokluğu, kırsal kültürün daha baskın olması bu varsayım için destekleyici bir öğedir.

Bu yazı, *kuramsal*dan ziyade, *görgül* bir çalışmaya dayanmaktadır. Elde edilen veriler, halk biliminde kullanılan sahada derleme metotlarından yararlanılarak elde edilmiştir. Bu verilerden yola çıkılarak varsayımların geçerliliği tartışılmıştır. İnceleme konusu edilen malzemenin toplanabilmesi için *katılımcı gözlem, dışarıdan gözlem, görüşme (mülakat), kılavuz kişilerden yararlanma* teknikleri kullanılmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Bu yazıda mani icracılarının *yer, zaman, kişi* bakımından belirgin farkların ortaya çıkması nedeniyle, *cinsiyet*leri bakımından bir sınıflama içerisinde incelenmesi uygun görülmüştür. Balıkesir'de düğün törenlerinde mani icrası, kadın ve erkek icracılar bağlamından hareket edilerek iki grupta değerlendirilmiş ve Balıkesir'deki kadın mani icracılarının düğün törenlerindeki mani icraları ele alınmıştır.

Balıkesir'de mani söyleyen kişilerin adlandırılmasında üç temel unsur etkili olmaktadır. Maniciler, "söylenen metnin adına", "söyleyen kişinin görevine" ve "kullanılan ritim/müzik aletine" göre ad almaktadır. Maniciler, söylenen metnin adına göre, *türkücü, manici, deyişçi*; söyleyen kişinin görevine göre, *bayraktar, efe başı, haseki, bekçi, cazgır*; icrada kullanılan müzik / ritim aletine göre, *dümbelekçi, cümbüşçü, bakırcı, davulcu, tefçi, sinici, tepsici, çanakçı vb.* adları alabilmektedir. Ancak, bazı yörelerde, mani söyleyenler için özel bir adlandırma yapılmamaktadır.

Cinsiyet bakımından adlandırmalar da farklıdır. Kadın maniciler; *manici, türkücü, deyişçi, dümbelekçi, bakırcı, tefçi, sinici, tepsici, çanakçı vb.* olarak adlandırılırken; erkek maniciler *türkücü, davulcu, cümbüşçü, bayraktar, efe başı, haseki, bekçi, cazgır* olarak adlandırılmaktadır.

Özellikle Dursunbey, Kepsut, Bigadiç ve Sındırgı'nın dağlık alanlarında *gelinkız* olarak adlandırılan nişan töreni, mani icrası yapılan yerlerden biridir. *Küçük nişan* olarak da adlandırılan, *gelinkız*dan önce gerçekleşen *yağlık alma* töreninde, önceki yıllarda mani icrası gerçekleşmezken, günümüzde bu törende de bakır çalınıp mani icrasında bulunulabilmektedir. *Yağlık alma* töreni *gelinkız*dan yaklaşık 10 gün önce gerçekleşir. *Gelinkız* töreninin önemli bir bölümünü oluşturan *hoşgördü* geleneğinin hemen ardından mani icrası ve buna bağlı olarak *kaşık oyunu* oynama gerçekleşir. *Hoşgördü*, evin bahçesine ya da evin içine serilen bir kilimin üstüne gelin olacak kıza yakınları tarafından verilen hediyelerin konulması ve bir kişi tarafından bu hediyelerin yüksek sesle tanıtılmasıdır. Hediyelerin tanıtıldığı bu törenden sonra, hediyelerin konulduğu kilimin

hemen yanında mani söylenip oyun oynanır. Mani icracısı olan *bakırcı* ile *bakır tutucusu*na bahşişler verilir (K2, K5, K11).

Bir diğer mani icrası yapılan yer kına evidir. Kına evinde kadınlar toplanarak erkeklerin bulunmadığı kına evine girerler. Gelin olacak kız, yöreye özgü geleneksel kına kıyafeti giyer ve kızın yüzü çember / tülbent vb. bir örtüyle kapatılır. Bu sırada kız ve çevresindeki yakınları belirli bir ezgiyle söylenen ağıt tarzındaki manilerle ağlatılır. Kız ağlamasa bile ağlıyormuş gibi yapmalıdır. Hep bir ağızdan söylenen ya da iki üç kişinin söylediği maniler eşliğinde bir kabın içinde yanan mumlarla kızın etrafında dönülür (K9).

Balıkesir yöresinden derlediği malzemeyle kına folkloru üzerine bir çalışma yapan Tokmak, eskiden kına gecelerinde mani atışması yapıldığını bildirmiştir (Tokmak, 2008: 98). Diğer yandan, gelin ağlatmaya yönelik yapılan mani icraları konusuna da değinen Tokmak, manilerin icracılar tarafından ezgiyle birlikte türkü formuna dönüştürüldüğünü belirtmiştir (Tokmak, 2008: 115-116).

Bigadiç'in Özgören köyünde, iki dizelik, genellikle 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuş, anlamın iki dizede tamamlandığı, ezgisi aynı olan ardı ardına okunan türkü örneklerine rastlanmıştır. Ancak, icra sırasında söz konusu iki dize, önce bir başka kişi tarafından ezgisiz söylendikten sonra, hemen ardından bir başka kişi aynı dizeleri ezgili olarak söylemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, bu türkülerin dörtlük şeklinde oluştuğu da düşünülebilir. Söylenen bu metinleri mani ya da türkü olarak adlandırarak belirli bir türün içine sokmak hayli zordur ve bu durum tartışmaya oldukça açıktır. Bu metinlerin her dizesinin sonunda *rin na nay / rin na nay* şeklinde ünlemler bulunmaktadır. Bu metinlerde, gelinin gideceği evde zorluklarla karşılaşacağına yönelik mesajlar ve yeni evinin geline hayırlı uğurlu olmasına yönelik dilekler vardır:

Aş pişirsen tuzlu derler
Su getirsen tozlu derler (K16).

Pamuk olur atılırsın
Alaylara katılırsın (K16).

Şehirden aldım kına
Onun okkası ona (K16).

Kaya dibi karıncalı
Çifte çifte görümceli (K16).

Yük üstünü vay anası
Nerde bunun kaynanası (K16).

Yük üstünün vay anası
Döner durur kaynanası (K16).

Gelin kınan kutlu olsun
Gelin dilin tatlı olsun (K16).

Eren, Avşarlar üzerine yaptığı çalışmada, Balıkesir'e bağlı Kocaavşar'da kına gecelerinde tef eşliğinde maniler söylendiği bilgisini vermiştir. Diğer yandan, zifaf gecesinden bir gün sonra, duvak sabahında ise, gelinin mani icrası eşliğinde oynatıldığını belirtmiştir (Eren, 1992, 162-166). Kadınların oyunları sırasında mani söylenirken her dizenin sonuna ünlem sözleri eklenmektedir:

"Bahçelerde kereviz */ niyah da nininginam!*
Biz kereviz yemeyiz */ niyah da nininginam!*
Bize Avşarlı dirler */ niyah da nininginam!*
Gözeleri severiz */ niyah da nininginam!*" (Eren, 1992: 164).

İvrindi'ye bağlı Gökçeyazı beldesinde, icra sırasında ritim aleti olarak kullanılan *tef*in yanında, dış tarafı bazı folklorik desenlerle süslenmiş bir *tas*ın da kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Kına gecelerindeki icrada, madeni tasın içine bazı metal parçalar ve demir paralar konularak *tefçi kadın*ın yardımcısı sayılabilecek bir başka kadın tarafından bu tas ileri geri doğru sallanıp ritme eşlik edilmektedir. Diğer yandan dinleyici kitlesi de *ferace* denilen kıyafetlerinin etek kısımlarını geline doğru sallayarak teatral hareketlerle icraya katılmışlardır. Ancak bu tarz bir icra, en son sekiz yıl önce yapılmıştır ve günümüzde yapılmamaktadır (K3).

Kına / düğün evlerindeki *bakırcı* icralarında *kaşık oyunu*yla oynanması, mani icrasının ayrılmaz bir parçasıdır. *Henk* olarak adlandırılan ve genellikle bir odanın içinde, bazen de evin bahçesinde olan bu icra, halkalar halinde; evin içindeyse oturan, evin dışındaysa ayakta bulunan dinleyicilerin ortasında iki ya da dört kişinin karşılıklı oynamasıyla gerçekleşir. Duruma göre, otururak ya da ayakta bakır çalınıp mani söylenebilir. *Eşlikçi* bakırı tutan, *bakırcı* da mani icrasında bulunan kişidir (K12, K13).

F. Reyhan Altınay'ın Bigadiç köylerini de kapsayan derlemelerine dayanarak yapmış olduğu bir çalışmasında, bakırla yapılan icrayla ilgili şu ifadeler yer alır (Altınay, 2005): "Yörede bakır çalan kadınların yöre türkülerine hâkim; düğün, kına vb. müzikli uygulamalarda aranan kişiler oldukları ifade edilmektedir. Bakırla ezgilerin seslendirilmesi sırasında,

bakır ters çevrilip kulpu bir yana toplanarak daha zengin bir tını elde edilmesi amaçlanır. Bu icraya daima bir diğer kadının bakırı iki elle tutarak yardımcı olduğu ve türkülere de eşlikçi görevi üstlendiği görülür. Eşlik eden kadınların genellikle bakır çalandan daha genç yaşta olması dikkat çekici olup yöre müzik geleneğinin ve kültürünün aktarılmasında önemli bir işlevi olduğu anlaşılmaktadır. Törene katılan diğer kadınların, genç kızların ve çocukların, bütün bu uygulamayı dikkatle izlemeleri; bazen türkülere ve ezgilere gerek söyleyerek gerekse alkışlayarak katılmaları, kültürel aktarımın devamlılık boyutuna bir örnektir."

İcra sırasında ilk oyuncular, genellikle düğün / kına evinin sahibi ve yakınlarıdır. Ardından köy dışından gelen misafirler oyun oynar. Oyuncular, baş-işaret parmaklarıyla, yüzük-orta parmakları arasına sıkıştırdıkları kaşıklarla oyun oynar. Bu kaşıklar eskiden işlemeli, nakışlı ve tahtadan olurmuş ve saplarında geleneksel nakışların kullanıldığı ipler bağlanırmış. Ancak son yıllarda tahta kaşıkların yerine metal kaşıklarla icra gerçekleşmektedir (K5, K11).

Oyun, üç değişik stilde oynanır. Yöresel adlandırmalarla bu oyunlar şunlardır: a) *Ağır oyun (dönme oyunu)* b) *Tünleme* c) *Eloğlu (çökme oyunu)*. Bu oyunların ritmik yapısına bağlı olarak mani ezgilerinin mi şekillendiği, yoksa var olan mani ezgilerinin bu oyun stillerini mi şekillendirdiği açıklığa kavuşturulamamıştır. Bigadiç'in Kızılçukur köyünde *sekme* ya da *seksek*, Bigadiç'in Alan köyünde *şıkşık*, Bigadiç'in Davutça köyünde ise *Yörük depmesi* adı verilen oyun stilleri ve buna bağlı olarak oluşmuş ezgiler de vardır.

İlk olarak bazı yerlerde *ağır oyun*, bazı yerlerde ise *dönme oyunu* adı verilen oyunla icra başlar. İki ya da dört kişinin karşılıklı oynadığı bu oyunda kaşıkların ritmik sesiyle bakırdan (ya da başka ritim aletinden) çıkan sesler harmonik olmalıdır. Oyuncular bu oyun sırasında sağ ellerini ve gövdelerini öne doğru iki kez eğip üçüncüde kendi etraflarında bir kez dönerler. Bu oyun süresince 4-5 mani metni ezgiyle okunur, ancak, bu mani metinleri konusal anlamda birbiriyle bağlantılı olmak zorunda değildir. Bir oyuncu grubu oynatılırken ardı ardına söylenen manilerde konusal bütünlük sağlayabilen kişiler, ancak usta bakırcılardır. Oyunda *caba yapmak* adıyla bilinen, oyuncuların üstünden para çevirip icracıya bahşiş vermek bir gelenektir. Bahşiş verilirken para, önce oyuncuların başları üzerinde çevrilir, sonra da *bakırcı*ya verilmek üzere bakırın üzerine konulur. Bakırcı da bu parayı icra sonunda *eşlikçi*siyle paylaşır (K11, K12, K13, K14).

Bakırcı, gözlerini hafifçe kısarak ve elleriyle de ritim aletine vurup ritim tutarak icrasını gerçekleştirir. Yörede her birinin kendine özgü ismi olan, *hava* denilen yedi-sekiz farklı ezgiyle mani söylenmektedir. Maninin ilk dizesini söyledikten hemen sonra eşlikçi de icraya katılır. Tiz bir ses

tonuyla söylenen bu manilerde "a canım, a yârim, a yârim çaya gidelim, a yârim dayanameyon, a yârim haydi gidelim, amman, a yârim aman, ay Aşa'm, ay oğlan, ellere vay, gülüm, karagözlüm, oy, oy gülüm, sürmeli yâr vb." ünlem sözcükleri kullanılır. Bu ünlemler rastgele kullanılmaz. Ağır oyun ezgilerinde ezgi farklılaşmasına paralel olarak ünlem sözcükleri de değişir (K11, K12, K13, K14).

"Gülüm, a canım, ay Aşa'm, a yârim" ünlem sözcüklerinin kullanıldığı manilerin her biri farklı bir ezgiyle söylenmekte olduğu ve bunların her birinin *ağır oyunlar*da söylendiği gözlemlenmiştir. *Ağır oyunlar*ın icrası sırasında yörede *gülüm havası* adı verilen ezgili maniler okunurken tekrarlara ve ünlem sözcüklerine yer verilir. Bazen *bakır tutucusu* adı verilen *eşlikçi*, mani metninin tamamına değil de, sadece tekrarı yapılan dizelere eşlik eder. Aşağıda, ünlem sözcükleri ve tekrarlar mani metinlerinin üzerinde gösterilmiştir:

Çorabım dize kadar / *gülüm*
Gel yârim bize kadar / *gel yârim bize kadar*
Yüz altın yaptırırsan / *gülüm*
Beklerim yaza kadar / *beklerim yaza kadar* (K18).

Damda kömür çuvalı */ a yârim aman*
Soksam elim kararı
Sevdiysem ben sevdim */ a yârim aman*
Var mı size zararı (K5).

Ulus'ta kar kalmadı
Yürekte yağ kalmadı
Dertlerimiz çok idi */ a yârim*
Kayıtta yer kalmadı (K6).

Ekin ektim yaz iken
Dibi karlı buz iken *(İki dize iki kez tekrar edilir)*
Biraz sevda gezdirelim */ Ay Aşa'm*
Sen oğlan ben kız iken *(İki dize iki kez tekrar edilir)* (K5).

Gidiyon gidemeyon
Yolumu bulameyon *(İlk iki dize iki kez tekrar edilir)*
Yârim cahil ben cahil */ a canım / karagözlüm*
Bırakıp gidemeyon *(Son iki dize iki kez tekrar edilir)* (K18).

Üzümü kıra kıra */ ellere vay*
Karıkta sıra sıra */ ellere vay (iki kez tekrarlanır)*
Ömürlerim geçiyor /*ellere vay*
Gurbette dura dura / *ellere vay (iki kez tekrarlanır)* (K4).

Al enterim asılsın
Etekleri kasılsın */ etekleri kasılsın*
Ben burda eyim yârim
Sen orada nasılsın */ sen orada nasılsın* (K5).

Ata vurdum bağlama
Kömür gözlüm ağlama
Her yanım senin olsun */ a yârim dayanameyon*
Uçkur bağım elleme (K2).

Tala bakır asılmaz
Talın kolu yasılmaz
Buna derler kara sevda */ Buna derler kara sevda*
Sarılmence yasılmaz (K4).

Akşam şimdi gelir mi
Tren geri gelir mi */ oy*
İki gözlü şu evde
Gençlik geri gelir mi */ oy* (K18).

Üçüncü dizede herhangi bir sözcüğe -ler/lar çokluk eki getirilerek, bu dizede hece sayısının 8'e çıkarılması yörede sık karşılaşılan bir durumdur. Bu durumu ritmik sesin ve ezginin mani metni üzerindeki etkisi olarak düşünüyoruz:

Çitlembiğin özleri
Karanfilin bezleri
Yaktı beni kül*(ler)* etti
Yârin kara gözleri */ oy* (K7).

Ağır oyun bittikten sonra ara vermeden ritim artar ve yörede *tünleme oyunu* adı verilen oyuncuların ayaklarını ezgiyle uyumlu bir şekilde sektirmesiyle icra edilen oyun başlar. Bu oyun stilinde oyuncular iki kez sektikten sonra karşısındaki kişiyle seke seke yer değiştirir. Bu oyunun oynanma süresi de 3-5 mani metninin söylenme süresi kadardır. Bu arada söylenen manilerin ezgileri ve ritimleri farklılaşmıştır.

Dursunbey ve Kepsut'a bağlı köylerde icra edilen maniler arasında en fazla "ya lelli" ünlemi kullanılırken (K15, K18), Bigadiç ve Sındırgı'ya bağlı köylerde *tünleme* ve *sekme* oyunu adı verilen bu oyunlarda icra edilen mani metinleri arasında "Hafize'm nenni" şeklinde bir ünlem ifadesi kullanılır (K8).

İn dereye dereye */ ya lelli ya lelli*
Dereye dereye mi */ ya lelli ya lelli*
Yârle bizim kavuşmamız */ ya lelli ya lelli*
Seneden seneye mi */ ya lelli ya lelli* (K5).

Göver bostanım göver */ ya lelli ya lelli*
Su gelir mendi döver */ ya lelli ya lelli*
Hemen biz miyiz öksüz */ ya lelli ya lelli*
Her gelen bizi döver */ ya lelli ya lelli* (K5).

İki kurnalı pınar */ ya lelli ya lelli*
Soksam ellerim donar */ ya lelli ya lelli*
Sevi sevi ilk sevi */ ya lelli ya lelli*
Görünce yürek yanar */ ya lelli ya lelli* (K5).

Derelerin kayganı
Telli dikin yorganı
Ölsem bile atma ana
Bana gurbet yorganı / *Hafize'm nenni* (K17).

Gece sağdım ineği
Oyaladım göyneği
Sevdiğini alamayan
Gönlü baykuş tüneği / *Hafize'm nenni* (K17).

Sındırgı dağlarında
Yârim keklik avında
Kendim burdayım ama
Gönül yârin yanında / *Hafize'm nenni* (K17).

Dursunbey'e bağlı Sarnıç köyünde *tünleme oyunu* diğer yörelerde olduğundan daha hızlı oynanır ve maniler arasındaki bağlantılar ikili kavuştak şeklindedir. Her kavuştağın sonunda da dinleyiciler ve oyuncular "hopti" diyerek ve bağırarak alkış tutarlar (K11):

A güzelim a kibarım
Tırpan attım ormana
Anam verse ben varmam
Senin gibi çobana (K11).

Oğlanlara zor geliyor
Bizim gibi kız almak, hoptiii (iki kez tekrarlanır)

Ayağında nalını
Suda gördüm yârimi
Su yolu kalabalık
Nasıl soram halini (K11).

Oğlanlara zor geliyor
Bizim gibi kız almak, hoptiii (iki kez tekrarlanır)

Kepsut ve Dursunbey'e bağlı köylerde *çökme / eloğlu oyunu* adı verilen ve bu oyuna özgü şekillenen mani ezgileri de vardır. Oyuncular, *tünleme oyunu*ndan önce ya da sonrasında *eloğlu / çökme oyunu* oynar. Bu oyuna bağlı oluşmuş ezgilerde "merdiven…" sözcüğüyle giriş yapılan maniler söylenmektedir. Bu oyunda, iki oyuncu karşılıklı olarak iki kez birbirlerine doğru gövdelerini eğdikten sonra dönerek çökerler ve birden ayağa kalkarlar (K5, K11, K18). Aşağıdaki mani metninin üçüncü dizesinin aslı "başıma gelenleri" şeklindedir; ancak bir sözcüğe "-ler/lar çokluk eki" getirilerek o dizedeki hece sayısının 8'e çıkarılması, burada da söz konusudur:

Merdivenden kayarım
Yok mu benim ayarım
Baş(*lar)*ıma gelenleri
Tecellime sayarım
El oğlu ayrılık zor olu
El kızı sevdiğim sabah yıldızı (K18).

Yörede üç farklı oyun stiline bağlı olarak gelişen yedi-sekiz mani ezgisi olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu mani ezgilerinin mani metinleri üzerindeki etkileri sezilmektedir. Her bir ezgiye uygun mani metinleri çok belirgin olmasa da öne çıkmaktadır. Sonuç olarak her mani, her ezgiyle söylenmemektedir.

Her ne kadar Altınay, derleme yapılan yörede, ezgilerin çalınıp söylenen türkü ve ezgilere eşlik eden çalgıların adlarıyla anılmakta olduğunu ve sözgelimi ezgiler bakır kapla çalınırsa *bakır havası*, darbuka ile çalınırsa

dömbek havası, kaşıkla çalınırsa *kaşık havası* denilmekte olduğunu bildirse de (Altınay, 2005), yörede yaptığımız derlemeler sırasında ezgi adlandırmalarının *müzik / ritim aletine göre* değil, *oyun stillerine göre* yapıldığı gözlemlenmiştir (*Ağır hava, tünleme havası, çökme havası* vb.).

Kepsut, Dursunbey, Bigadiç ve Sındırgı'ya bağlı köylerde mani metinleri arasında kavuştak kullanılması da söz konusudur. Bazen mani icracısına *eşlikçilik* yapan kişi sadece bu kavuştaklarda icracıya eşlik edebilmektedir. Yörede yaygın olarak bilinen türkülerde de kullanılan bu kavuştaklar herhangi bir mani metninin ardından söylenebilir. Söz konusu olan bu kavuştaklar, mani metinlerinden bağımsız olarak ezgileri değiştirilip kına gecelerinde gelini ağlatmak amacıyla da söylenebilmektedir (K2, K5, K17, K18). Mani metinleri arasında kavuştak olarak kullanılan ve çoğunun ezgileri farklı olan ikilikler şunlardır:

Gide gide yol buradan aşmaz mı
Kız olur da sevdiğine bakmaz mı (K2).

Gide gide yol buradan aşmaz mı
Kuytu yerde yârim beni sarmaz mı (K2).

Gide gide bir meşeye dayandım
Bir yâr için al kanlara boyandım (K2).

Gide gide gitmez oldu dizlerim
Ağlamaktan görmez oldu gözlerim (K2).

Gide gide kundurama kum doldu
Ölüm de var ama ayrılık koydu (K2).

Gide gide şu dağları yol sandım
Ayağıma diken battı gül sandım (K2).

Mezarımı derin kazın dar olsun */ mezarımı*
Etirafı lele sümbül bağ olsun (K5).

Mezar arasına harman olur mu */ mezar ara*
Alıcı dertlere derman olur mu (K5).

Havadan gel süzgün turnam havadan
Körpe idim uçurdular yuvadan (K17).

Sen aşarı ben yukarı savaşam
Bizim evin yanlarında kavuşam (K17).

Uzun olur gemilerin direği
Yanık olur anaların yüreği (K11).

Beyim aman dağlarda */ dağlarda*
Koyun güder ovalarda (K17).

On bir ayın bir günü unuttun yârim beni
Dağların karı gibi erittin yârim beni */ Yaşşaaa* (K1).

Anam yolu uzun eder neylesin
Anamın oğlu var beni neylesin *(iki kez tekrarlanır)* (K1).

Aşşa yoldan gelen gelin oynasın
Keklik kebabını yiyen doymasın (K18).

Bahçemizde ayva olur nar olmaz
Senin gibi iki dilli yâr olmaz (K18).

Ben giderken şu ekinler göğüdü
Açıldı mı yaylaların söğüdü (K2).

Bir incecik yolum gider *Yemen*'e
Alca alca kanım damlar çimene (K2).

Bir aşarı bir yukarı dolaşsın
Desinler *Allah* sizi kavuştursun (K1).

Bu dağlardan aşıp gider yol diye
Dikenleri kokup gider gül diye (K5).

Dört duvar arasında benim direğim
Eridi kalmadı benim ergin yüreğim (K5).

Oy dağlar
Dağlar ardında yârim var (K11).

Çaydan mı geçtin
A yârim su verdim içtin (K11).

Oyunda hem *bakırcı*, hem de oyuncular açısından dinleyici kitlesine mesaj verme yöntemlerinin de geliştiği görülmektedir. Genç bir kız, oyun oynadıktan sonra, o kızı isteyen bir erkeğin annesi ya da bir akrabası oyuna kalkmak için kaşıkları isterse, bu istekten o kızı oğullarına istedikleri anlamı çıkmaktadır. Eğer oyuncu kız, kendisinden sonra oynayacak kişiler olarak kaşıkları isteyenlere kaşıkları verirse, oğlan tarafı o kız için dünür gider. Oyuncu kız, eğer kaşıkları vermezse söz konusu erkeği istemiyor demektir ve bu durumda mesajını tam olarak verebilmek için kaşıkları yaşlı bir kadına teslim eder. *Bakırcı*yla dargın olan kişiler, oyuna kalkmaz, kalksa da *bakırcı* icrasını yarıda keserek icrayı bitirir. Eğer *bakırcı*, oyuncuları istediği kadar oynatmazsa, icrayı yarıda keserse, oyuncular *bakırcı*ya darılabilir. (K2, K5, K18).

Bazı durumlarda, mani icracısı, *ağıt* olarak yaratılmış bir maniyi *kaşık oyunu* havaları içinde icra edebilmektedir. Yörede hikâyelerini dinlediğimiz *Gülfizar* adlı bir kadının ölümünü konu alan mani metni ile intihar eden birisi için yaratılmış mani metni zamanla ağıt özelliklerini kaybetmiştir. Bu mani metinleri, düğünlerde / kınalarda *ağır oyun*lara bağlı ezgilerle icra edilebilmektedir:

Akkaya'nın taşları
Ötüşüyor kuşları
Ardıç dalına dolaştı
Gülfizar'ın saçları (K2).

Koyunları koydun mu
Koyun yokmuş duydun mu
Öğlenin yanarında
Canlarına kıydın mı (K10).

Sarı talın gazeli
Görünmüyor mezarı
Yeşil yeşil tütüyor
Genç ölenin mezarı (K18).

Düğün / kına evlerinde pencerenin arkasında dinleyici olarak bulunan erkek kitlesine doğrudan ya da dolaylı mesajlar verilebilir. Bu mesajlar verilirken genellikle "Oğlanın adı …" şeklinde giriş yapılan mani metinleri seçilmektedir. Mani icrasında bulunan kişi kendine yönelik mesajlar da verebilir. Sevdiği birisinin olduğunu ifade ettiği ya da sevgilisinin özelliklerini anlattığı mani metinlerini aktarabilir (K2, K5, K18).

Derleme yapılan yerleşim yerlerinde aldığımız bilgilere göre (K10, K11, K12, K13, K14), maniye konu olmak, maniye yakılmak, mani metninin içeriğine göre değişse de, genel olarak hoş karşılanmaz ve ayıplanır.

Bakırcı, dinleyici kitlesinde bulunan bir kişiye hitaben mani söyleyebilir. Bazen dinleyicilerden biriyle ilgili, söylenilen ortamın özelliğine göre doğaçlama olarak mani yaratımında bulunabilir. Sındırgı'nın Kepez köyündeki derlemelerimiz sırasında *bakırcı /* kaynak kişi Cennet Yaz, yapılan derleme sırasında bize hitaben, kullandığımız ses kayıt cihazı ve mesleğimizle ilgili şu manileri söylemiştir:

Ulus'ta kar kalmadı
Yürekte yağ kalmadı
Dertlerimiz çok idi */ a yârim*
Kayıtta yer kalmadı (K6).

Öküzleri karaman
Kayıp olsa aramam
Ben bir köylü kızıyım
Öğretmene varamam (K6).

Mani aktarıcılarından bazıları, manilerde kalıplaşma eğilimi taşıyan söz-başı sözcüklerinden yararlanarak mani metinlerini aklında tuttuklarını söylemişlerdir. Ayrıca, söylenilen ortama bağlı olarak şekillenmiş ezgilere göre manileri akıllarına getirdiklerini ifade etmişlerdir (K2, K5, K17, K18). Yörede derlediğimiz manilerdeki söz-başı kalıplarından bazıları şunlardır: A benim …, A güzelim a kibarım, Bahçelerde …, Boynumdaki …, Çam çama …, Çeşmelerde …, … bağları, … taşları, Denizin …, Dere boyu …, … geliyor …, Elmanın …, Entarisi …, … giderken / sağ (sol) tarafta …, Ev'mizin önü …, Gelinin adı …, Oğlanın adı …, Kızın adı …, Hadi gidelim yarim, İğde dalı …, İki çeşme …, İn dereye dereye, Kara kara …, Kara …, Karanfil …, Karpuz …, Karşıdan …, Kazak örüyom …, Kız saçların …, Kiraz yedim …, Koca kapı …, Kolumdaki bilezik, Köprü …, Kulağımda …, Masa üstünde …, Mendil … istemez, Mendilimin …, Merdiven …, Motor geliyor motor, Parmağımda yüzüğü, Pencerede …, Saatimin kordonu, Sergende …, Su içtim …, Şalvara …, Taksi …, Tarla …, Tren gelir …, Uzun kavak …, Yağmur yağıyor yağmur, Zeytin kara ben kara, vb.

Kepsut'a bağlı bazı köylerde mani icrasına yönelik inançlar da vardır. Eğer bir düğün / kına evinde bakır çalınıp mani söylenmezse gelinin sağır olacağına ya da gelinin kulaklarının kısalacağına dair inançlar vardır. Ancak mani icrasında kullanılan ritim aletlerine atfedilen herhangi bir kutsallık yoktur (K2, K5, K18).

Sonuç

Bu çalışmada, Balıkesir'deki kadın mani icracılarının düğün törenlerindeki mani icraları ele alınmış ve elde edilen bulgulardan hareketle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Balıkesir'de kadın maniciler; *manici, türkücü, deyişçi, dümbelekçi, bakırcı, tefçi, sinici, tepsici, çanakçı vb.* olarak adlandırılmaktadır.

2. Balıkesir'de düğün törenlerinde kadın icracılara bağlı gelişen mani icrasının ayrılmaz parçası *kaşık oyunu*dur. Bu oyunların ritmik yapısına bağlı olarak mani ezgilerinin mi şekillendiği, yoksa var olan mani ezgilerinin bu oyun stillerini mi şekillendirdiği açıklığa kavuşturulamamıştır.

3. İcra sırasında bir oyuncu grubu oynatılırken ardı ardına söylenen manilerde konusal bütünlük sağlayabilen kişiler, ancak usta bakırcılardır.

4. Balıkesir'de oyun stillerine bağlı oluşmuş yedi-sekiz mani ezgisi vardır. Maniler farklı ezgilerle söylenmektedir.

5. Kepsut, Dursunbey, Bigadiç ve Sındırgı'ya bağlı köylerde icra sırasında mani metinleri arasında kavuştak kullanılması söz konusudur. Bu kavuştaklar, mani metinlerinden bağımsız olarak ezgileri değiştirilip kına gecelerinde gelini ağlatmak amacıyla da söylenebilmektedir.

6. Mani icrası sırasında, hem *bakırcı* açısından, hem de oyuncular açısından dinleyici kitlesine mesaj verme yöntemlerinin geliştiği görülmektedir.

7. Bazı durumlarda, mani icracısı, *ağıt* olarak yaratılmış bir maniyi *kaşık oyunu* havaları içinde icra edebilmektedir. Bu bakımdan, manilerin işlevlerinde zaman içinde değişimlerin olduğu görülmektedir.

8. Mani icracıları, söylenecek olan manileri gelenek içinde büyüklerinden duyarak öğrenmektedir. Bu konuda formal bir eğitim almaları söz konusu değildir. Ancak usta bir manicinin yanında bulunmak, gelenek eğitiminin sağlandığı bir aşamadır. Mani icracıları, manilerde kalıplaşma eğilimi taşıyan söz-başı kelimelerinden yararlanarak ve söylenilen ortama bağlı olarak şekillenmiş ezgilere göre manileri akıllarına getirdiklerini ifade etmişlerdir.

9. Maniye konu olmak, maniye yakılmak, mani metninin içeriğine göre değişse de, genel olarak hoş karşılanmaz ve ayıplanır.

10. Kepsut'a bağlı bazı köylerde mani icrasına yönelik oluşan inançlar vardır.

Balıkesir'de düğün törenleri ve bu törenlere bağlı oluşan diğer törenlerde kadın icracıların mani icrasında bulunması geleneği, zaman içerisinde azalmış olmakla birlikte devam etmektedir. Bugün Balıkesir'de mani söyleme geleneği, özellikle yörenin dağ köylerinde varlığını sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

Akalın, L. Sami ve Şimşek, Esma. (2003). Maniler. *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi (Cilt 3).* Ankara: AKMB Yayınları, 251-297.

Altınay, F. Reyhan. (2005). *Ege Bölgesi ve Bursa'da Kadınların Müzikli Uygulamaları ve Uygulamaların Kültürel Devamlılık Bağlamında İşlevleri*. 2. Bursa Halk Kültürü Sempozyumunda sunulan bildiri, Bursa.

Çobanoğlu, Özkul. (2000). Bilim Felsefesi Bağlamında Halkbilimi ve Halkbilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni. *Folklor ve Edebiyat,* VI/24, 27-42.

Çobanoğlu, Özkul. (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Ekici, Metin. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi. *Milli Folklor,* 39, 25-34.

Ekici, Metin. (2004). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri.* Ankara: Geleneksel Yayınları.

Emeksiz, Abdulkadir. (2003). *İstanbul Manileri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eren, Muharrem. (1992). *Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Gaydarci, G. A.; Koltsa, A. K.; Pokrovskaya, L. A. ve Tukan, B. P. (1991). *Gagauz Türkçesinin Sözlüğü.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gözaydın, Nevzat. (1989). Anonim Halk Şiiri Üzerine. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri),* LVII/445-450, 1-104.

Kaya, Doğan. (1999). *Anonim Halk Şiiri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Kültür Bakanlığı. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I.* Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Pröhle, Wilhelm. (1991). *Karaçay Lehçesi Sözlüğü.* (Çeviren: Kemal Aytaç). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Terzibaşı, Ata. (1975). *Kerkük Hoyratları ve Manileri.* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Tezel, Naki. (1941). *Bilmeceler ve Maniler.* Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası.

Tokmak, Yasemin. (2008). *Balıkesir ve Çevresinde Kına Folkloru Üzerine Derlemeler ve İncelemeler.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vasiliev, Yuriy. (1995). *Türkçe - Sahaca (Yakutça) Sözlük.* Ankara: TDK Yayınları.

Yılmaz, A. Müge. (2008). Çanakkale-Ezine İlçesi Manileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 2, 143-156.

Yudahin, K. K. (1994). *Kırgız Sözlüğü (Cilt 2)*. (Çeviren: Abdullah Taymas). Ankara, TDK Yayınları.

Yorgancıoğlu, Oğuz (2003). *Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler*. Gazimagusa: Mert Temel Basımevi.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

K. 1: Ayşe EĞİLMEZ, 1950, İlkokul, Ev hanımı, Meydançayırı Köyü, Dursunbey / Balıkesir

K. 2: Ayşe KOÇAK, 1949, Eğitimi yok, Ev hanımı, Piyade Köyü, Kepsut / Balıkesir

K. 3: Ayfer AYYILDIZ, 1966, İlkokul, Ev hanımı, Gökçeyazı Beldesi, İvrindi / Balıkesir

K. 4: Cemile AY, 1970, İlkokul, Ev hanımı, Danahisarı Köyü, Kepsut / Balıkesir

K. 5: Cemile GÜÇ, 1969, İlkokul, Ev hanımı, Piyade Köyü, Kepsut / Balıkesir

K. 6: Cennet YAZ, 1942, Eğitimi yok, Ev hanımı, Kepez Köyü, Sındırgı / Balıkesir

K. 7: Fatma DEVRİM, 1964, İlkokul, Ev hanımı, Çatak Köyü, Bigadiç / Balıkesir

K. 8: Fatma GİRGİN, 1954, Eğitimi yok, Ev hanımı, Yolcupınarı Köyü, Sındırgı / Balıkesir

K. 9: Gülten ÇAKIR, 1965, İlkokul, Ev hanımı, Darıçukuru Köyü, Kepsut / Balıkesir

K. 10: Medine AKÇA, 1935, Eğitimi yok, Ev hanımı, Merkez, Kepsut / Balıkesir

K. 11: Neslihan ÇOLAK, 1956, İlkokul, Ev hanımı, Sarnıç Köyü, Dursunbey / Balıkesir

K. 12: Sevil UĞURLU, 1987, Ortaokul, Ev hanımı, Aşağı Çamlı Köyü, Bigadiç / Balıkesir

K. 13: Yasemin ERDEN, 1981, İlkokul, Ev hanımı, Sayacık Köyü, Kepsut / Balıkesir

K. 14: Zeynep AKBAŞ, 1948, Eğitimi yok, Ev hanımı, Yusufçamı Köyü, Sındırgı / Balıkesir

K. 15: Zeynep ÇAY, 1952, Eğitimi yok, Ev hanımı, Ericek Köyü, Dursunbey / Balıkesir

K. 16: Zeynep DURMUŞ, 1960, İlkokul, Ev hanımı, Özgören Köyü, Bigadiç / Balıkesir

K. 17: Zeynep MUT, 1956, İlkokul, Ev hanımı, Kızılçukur Köyü, Bigadiç / Balıkesir

K. 18: Zeynep YOLCU, 1950, Eğitimi yok, Ev hanımı, Piyade Köyü, Kepsut / Balıkesir